Таким чином, розвиток пізнавального інтересу дітей середнього дошкільного віку засобами творчої діяльності в сенсорно-пізнавальному просторі є складним, багатогранним процесом, що потребує комплексного підходу. Поєднання сенсорного розвитку, творчої та ігрової діяльності, використання сучасних педагогічних технологій, створення розвивального середовища сприяє формуванню активної, допитливої, творчої особистості, здатної до самостійного пізнання світу та успішної подальшої освіти.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Колір. Форма. Величина. Число: для кожної дитини, родини, вихователя, вчителя. Київ : Томіріс, 2017. 176 с.
2. Біла І. М. Психологія творчого конструювання в дошкільному віці. Київ : Веселка, 2011. 430 с.
3. Величко С. М. Ігрові технології у дошкільній освіті. Київ : Слово, 2018. 202 с.
4. Карук І., Колеснік К., Кривошея Т. Інтегрований характер дитячого експериментування у контексті розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання.* 2026, № 8, Том 1. 191-197. DOI:https://doi.orgl0.31652/3041-1017-2026(8-1)-22
5. Кривошея Т. М. Математичні головоломки: формуємо сенсорно-пізнавальну, логіко-математичну та дослідницьку компетентності дітей. *Палітра педагога.* 2021. № 1. С. 3–8.
6. Кривошея Т. Блоки Дьєнеша як засіб розвитку логічного мислення дітей у контексті європейських освітніх підходів. Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв / за ред. Г.С.Тарасенко. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2014. Вип. 3. С. 42 – 47.
7. Максимів Л. Пізнавальний інтерес та його ознаки у період дошкільного дитинства. *Педагогічні науки: теорія та практика.* 2022. № 3. С. 84–90.
8. Пироженко Т. О., Машовець М. А., Коваленко О. В. Методичні аспекти реалізації освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2023. № 3. С. 4–12.
9. Фрізен Т. І. Розвиток пізнавальної активності у дітей середнього дошкільного віку за допомогою гри : практичний посібник. Київ : Грамота, 2020. 180 с.

ТВОРЧЕ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИСЕНСОРНОГО ПІДХОДУ ЯК УМОВА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сніжана Коваль, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: О.В.Шикиринська, кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

CREATIVE USE OF A MULTISENSORY APPROACH AS A CONDITION FOR THE PERSONAL GROWTH OF A PRESCHOOL CHILD

Snizhana Koval, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню творчого використання мультисенсорного підходу як педагогічної умови особистісного зростання дитини дошкільного віку. Розглянуто сутність сенсорного розвитку дошкільників, визначено поняття мультисенсорного підходу та мультисенсорного освітнього середовища,*

проаналізовано роль гри, роботи з різноманітними матеріалами та пізнавальної активності у формуванні суб'єктності та творчих здібностей дитини. Обґрунтовано, що цілеспрямоване збагачення освітнього простору сенсорними стимулами у поєднанні з творчою діяльністю створює підґрунтя для повноцінного особистісного становлення дошкільника.

Ключові слова: *мультисенсорний підхід, сенсорний розвиток, дошкільний вік, особистісне зростання, творча діяльність.*

Abstract. *The article examines the creative application of the multisensory approach as a pedagogical condition for the personal development of preschool-aged children. The essence of sensory development in early childhood is explored, the concepts of the multisensory approach and multisensory educational environment are defined, and the role of play, work with diverse materials, and cognitive activity in shaping children's subjectivity and creative abilities is analysed. It is substantiated that the purposeful enrichment of the educational environment with sensory stimuli, combined with creative activity, provides the foundation for the comprehensive personal development of preschool children.*

Keywords: *multisensory approach, sensory development, preschool age, personal development, creative activity.*

Дошкільне дитинство – це той особливий період, коли дитина пізнає світ не через абстракції та поняття, а через дотик, запах, звук, колір і рух. Саме в ці роки закладаються фундаментальні структури особистості: здатність до емпатії, творчого мислення, вольової регуляції та самовираження. Питання про те, які педагогічні умови сприяють повноцінному розвитку дошкільника, набуває не лише теоретичного, а й глибоко практичного значення для педагогів, батьків і дослідників.

Серед різноманітних підходів до організації освітнього процесу в дошкільних закладах мультисенсорний підхід вирізняється своєю відповідністю природі дитячого сприйняття. Він ґрунтується на одночасному залученні кількох органів чуття у процесі пізнання, творчої діяльності та спілкування. Творче застосування цього підходу – не просто методичний прийом, а цілісна педагогічна стратегія, що відкриває можливості для особистісного зростання кожної дитини.

Сенсорний розвиток у ранньому та дошкільному віці є базовою умовою формування всіх пізнавальних процесів. Під сенсорним розвитком розуміють процес удосконалення відчуттів, сприймань та уявлень дитини про властивості предметів і явищ навколишньої дійсності – форму, колір, величину, фактуру, звук, запах. Чим багатшим є сенсорний досвід дитини, тим точнішими стають її образи світу і тим ширшою – основа для подальшого інтелектуального та творчого розвитку.

Дослідження засвідчують, що сенсорне виховання дошкільника не зводиться до механічного тренування окремих аналізаторів – це цілеспрямований педагогічний процес, що охоплює формування перцептивних дій, засвоєння сенсорних еталонів та вміння застосовувати їх у практичній діяльності. Якість сенсорного досвіду прямо пов'язана з рівнем розвитку уяви, мовлення та логічного мислення дитини [1, с. 47].

Мультисенсорний підхід у педагогіці дошкільної освіти можна визначити як систему організації освітнього процесу, за якої дитина отримує інформацію та набуває досвіду через одночасну або послідовну активізацію зорового, слухового, тактильного, нюхового та кінестетичного каналів сприйняття. На відміну від традиційних методів, що спираються переважно на зір і слух, мультисенсорний підхід залучає все тіло дитини як інструмент пізнання. Це особливо суттєво для дошкільників, у яких абстрактне мислення ще тільки формується, натомість тілесний досвід є провідним.

Зарубіжні дослідження підтверджують, що мультисенсорні програми мають доведену ефективність як інструменти ранньої інтервенції та стимулювання загального розвитку дитини. Вони сприяють розвитку фонематичного слуху, зорово-моторної координації, концентрації уваги та здатності до символічного мислення – усіх тих функцій, що є

передумовою не лише академічної готовності, а й повноцінного особистісного становлення [5, с. 3413].

Гра як провідна діяльність дошкільника органічно поєднується з мультисенсорним підходом, перетворюючись на простір, де пізнання і творчість стають нероздільними. У грі дитина не лише засвоює правила та ролі – вона переживає, відчуває, конструює власний образ себе та світу. Особистісне становлення дошкільника відбувається саме через цей синтез дії, емоції та сенсорного враження.

Гра надає дитині унікальну можливість безпечно програвати різні моделі поведінки, відчувати наслідки власних рішень та будувати стосунки з однолітками. Саме в ігровому просторі дитина вперше виступає суб'єктом: вона обирає, планує, діє і відповідає за результат. Коли ця діяльність збагачена сенсорними стимулами – різноманітними матеріалами, звуками, запахами, – особистісний досвід дитини стає значно глибшим і насиченішим [2, с. 169].

Особливе місце у творчому розвитку дошкільників займає робота з різноманітними матеріалами – глиною, піском, тканиною, природними об'єктами, фарбами різної консистенції. Такі матеріали стають не лише засобами створення продукту, а й стимулами для сенсорної активності, що збуджує уяву та спонукає до власного творчого пошуку. Кожен матеріал має свою мову: він чинить опір або піддається, холодить або гріє, кришиться або тягнеться – і дитина вчиться вести з ним діалог.

Творчість дошкільника, що розгортається в контакті з різними матеріалами, набуває характеру справжнього дослідження. Дитина ставить запитання не словами, а діями: що буде, якщо змішати ці кольори, притиснути цю глину, провести пензлем по мокрому паперу? Відповіді, які вона отримує через власні руки та органи чуття, формують не лише навички, а й упевненість у власних силах, готовність до ризику і здатність приймати результат – навіть несподіваний [3, с. 240].

Наприклад, ліплення з глини одночасно розвиває дрібну моторику, тактильну чутливість і просторове мислення: дитина відчуває, як матеріал змінює форму під тиском пальців, вчиться розраховувати зусилля та втілювати внутрішній образ у фізичний об'єкт. Робота з кінетичним піском дає змогу будувати, руйнувати і знову створювати без страху перед помилкою – а саме це відчуття безпечного експериментування є одним із рушіїв творчої сміливості. Малювання пальцями на мокрому склі, створення колажів із природних матеріалів – шишок, листя, каміння, – або фарбування тканини за допомогою рослинних барвників залучають одразу кілька органів чуття і перетворюють процес творення на справжнє тілесне переживання, де результат є лише частиною цінності, а не її єдиним джерелом.

Пізнавальна активність старших дошкільників набуває якісно нових рис, коли освітнє середовище збагачується сенсорними стимулами, що відповідають природним потребам дитини у дослідженні. Стимулювання цієї активності через мультисенсорний підхід означає не заповнення дитини інформацією, а створення умов, у яких вона сама ставить запитання, висуває гіпотези та перевіряє їх на власному досвіді. Таке середовище формує суб'єктність дитини – її здатність бути автором власної пізнавальної діяльності.

Мультисенсорне освітнє середовище можна визначити як спеціально організований простір, насичений різноманітними сенсорними подразниками, що спонукають дитину до активної взаємодії, дослідження та творчого перетворення дійсності. У такому середовищі дитина не є пасивним отримувачем знань – вона є дослідником, що конструює власне розуміння світу через безпосередній чуттєвий досвід [4, с. 137].

Творче використання мультисенсорного підходу передбачає, що педагог сам стає творцем середовища, а не лише транслятором готових знань. Він добирає матеріали, звуки, запахи, тактильні поверхні відповідно до індивідуальних потреб і темпераменту кожної дитини, перетворюючи групову кімнату на простір відкриттів. Педагогічна творчість у цьому контексті – це здатність бачити дитину цілісно: її тіло, емоції, бажання та страхи – і відповідати на цей цілісний образ.

Організація мультисенсорного освітнього процесу вимагає від педагога розуміння індивідуальних сенсорних профілів дітей – адже кожна дитина має власні переваги у сприйнятті, власні чутливі та менш чутливі канали [7]. Одна дитина краще засвоює через рух і дотик, інша – через звук і ритм, третя – через колір і просторові форми. Урахування цих відмінностей і є справжнім мистецтвом педагогічної роботи з дошкільниками.

Особистісне зростання дошкільника нерозривно пов'язане з накопиченням досвіду, в якому емоційне переживання і чуттєве пізнання утворюють єдність. Дитина, яка має можливість регулярно діяти в мультисенсорному середовищі, поступово формує стійку ідентичність – відчуття себе як людини, що вміє, може, хоче і здатна досягати. Це фундамент, на якому будується вся подальша особистісна траєкторія.

Творче використання мультисенсорного підходу в дошкільній освіті є не методичним доповненням, а повноцінною педагогічною концепцією, що відповідає природі дитячого розвитку. Залучення різних каналів сприйняття у грі, творчій діяльності та пізнанні формує в дошкільника цілісний образ світу, розвиває суб'єктність, уяву та здатність до самовираження. Особистісне зростання дитини відбувається там, де педагог уміє поєднати сенсорний досвід із творчим пошуком.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою та апробацією конкретних педагогічних моделей організації мультисенсорного середовища в умовах різних типів закладів дошкільної освіти, а також із вивченням зв'язку між сенсорним збагаченням освітнього простору та рівнем емоційно-вольового і соціального розвитку дошкільників. Накопичення такого практичного досвіду дозволить перетворити мультисенсорний підхід з інноваційної ідеї на стійку педагогічну практику.

Список використаних джерел

1. Грама Н. Г. Сенсорний розвиток дітей раннього віку: теорія і практика : монографія / Н. Г. Грама ; Держ. закл. «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2018. 239 с.

2. Курінний Я. Вплив гри на особистісне становлення дитини-дошкільника. *Гуманізація навчально-виховного процесу.* 2023. № 1 (103). С. 165–173.

3. Ухіна В. В. Розвиток творчості старших дошкільників у роботі з різними матеріалами. *Таврійський вісник освіти.* 2013. № 3. С. 238–244.

4. Яценко Т. В. Особливості стимулювання пізнавальної активності старших дошкільників через впровадження мультисенсорного підходу. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського.* 2018. № 2. С. 134–142.

5. Solichah N., Fardana N. A. Exploring multisensory programs as early literacy interventions: A scoping review. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE).* 2024. Vol. 13, No. 5. P. 3411–3418.

6. Шикиринська О., Петришина Т. Особливості науково-методичного забезпечення у закладах дошкільної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. 2023.* Вінниця : ТОВ «Друк плюс». Випуск 69. С. 100-107.

7. Oleksandra Shykyrynska, Natalia Pakhalchuk, Kateryna Kolesnik, Tetiana Kryvosheya, Inna Karuk. PREPARING STUDENTS TO USE VIRTUAL TRAVEL TO DEVELOP PRESCHOOLERS' COGNITIVE INTEREST. Environment. Technology. Resources. Proceedings of the 16th International Scientific and Practical Conference. Volume 3. 2025. p. 311-317.